

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและที่มาของปัญหา

เกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) เป็นแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญของกรมวิชาการเกษตรที่กำหนดไว้เป็นนโยบายตั้งแต่ปี 2541 (กรมวิชาการเกษตร, 2545) อาหารต้องมีความปลอดภัยทุกขั้นตอนการผลิต จากแหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค รวมทั้งต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับทราบแหล่งที่มาของอาหารได้ ดังนั้นในแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความปลอดภัยทางอาหาร จึงต้องประกอบด้วยระบบการผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพตั้งแต่การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การขนส่ง จนกระทั่งผู้บริโภค ซึ่งระบบการจัดการคุณภาพด้านการผลิตทางการเกษตร โดย ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมนั้นจะควบคุมกระบวนการผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัยปราศจากการปนเปื้อนจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่มีจุลินทรีย์ก่อโรค ผลผลิตมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาดตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเกษตรกร สำหรับประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำเกษตรตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมนั้นนอกจากจะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดี ไม่มีการปนเปื้อนจากสิ่งต้องห้ามทุกชนิดแล้วยังทำให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรขึ้น ที่สำคัญในอนาคตนั้นจะสามารถหาตลาดได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะตลาดส่งออกต่างประเทศ

ในสถานการณ์การค้าของโลกปัจจุบันมีการแข่งขันในด้านคุณภาพเพิ่มมากขึ้นและการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดในระดับมาตรฐานสากล สำหรับสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในระบบห่วงโซ่อาหาร เริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตในไร่นาตามระบบการจัดการคุณภาพ ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยมาจากในแปลงการบังคับใช้หลักเกณฑ์กรรมวิธีการผลิตที่ดีตามมาตรฐานกระบวนการสุขลักษณะ โรงงานอุตสาหกรรมอาหาร (Good Manufacturing Practice : GMP) เพื่อให้ได้การผลิตถูกสุขลักษณะและเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตอาหารจนถึงการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อประกันคุณภาพด้านความปลอดภัยต่อผู้บริโภคโดยการนำเอาระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis and Critical Control Points : HACCP) มาใช้ซึ่งปัจจุบันเป็นกฎระเบียบที่บังคับโดยประเทศผู้ซึ่ง

และเป็นมาตรฐานกลางของโลกที่ Codex (Codex เป็นชื่อใช้เรียกคณะกรรมการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO (Codex Alimentarius Commission - CAC) มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานอาหารให้เป็นมาตรฐานสากล นอกจากนี้คำว่า "Codex" เป็นคำที่ใช้เรียก "Codex Alimentarius" ซึ่งมาจากภาษาละติน หมายถึง "Food Code") ด้วยรับเป็นข้อกำหนดที่มีความจำเป็นในการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ประกอบกับปัจจุบันทุกครัวเรือนจะต้องนำผักมาประกอบอาหารและบริโภคเป็นประจำทุกวันเพราะผักนั้นถือได้ว่าเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่สูง มีประโยชน์ต่อร่างกายของมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันผู้คนได้หันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพของตนเองกันมากขึ้น ทำให้มีเกษตรกรผู้ที่สนใจหันมาปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษกันมาก ซึ่งแนวทางการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษนั้นจะเน้นไปในเรื่องของ การป้องกันมากกว่าการแก้ไขโดยมีการนำเอาเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่นและแบบสมัยใหม่มาผสมผสานให้เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การลดใช้สารเคมีให้มากที่สุด แต่ก็ยังมีค่านิยมของคนทั่วไปที่มักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงาม ไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืชต่างๆ และผู้บริโภคเองก็ไม่รู้ว่าจะได้รับสารพิษตกค้างอยู่ในผักที่รับประทานอยู่หรือไม่ จึงควรที่แจ้งให้ประชาชนทั่วไปให้ตระหนักถึงการ ใช้สารเคมีที่จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งกับสุขภาพเพื่อให้ความปลอดภัยกับผู้บริโภค และตัวเกษตรกรเองตลอดจนถึงแวดล้อมที่อยู่รอบข้างด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงมีแรงบันดาลใจ และแรงผลักดันสำคัญที่อยากจะทำให้เกิดงานวิจัยนี้ขึ้นมาคือ ควรที่จะมีปัจจัยที่จะมาสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับการผลิตผักปลอดสารพิษให้มากขึ้น และผักปลอดสารพิษยังเป็นสินค้าเกษตรที่มีความต้องการสูงเช่นกัน อีกทั้งปัจจุบันผู้บริโภคได้ให้ความสนใจในสินค้าเกษตรปลอดภัยมากขึ้น

ประกอบกับในพื้นที่อำเภอสารภีนั้นมีกลุ่มเกษตรกรที่สนใจทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นจำนวนมาก จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการตรวจสอบและดูแลมาตรฐานการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษในตรงกับมาตรฐานของการเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อผลประโยชน์ของทุกๆฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ผลิต และผู้บริโภคเอง ให้ความปลอดภัยอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งใจที่จะศึกษาการปฏิบัติตามการเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการส่งเสริมในการปรับปรุงเทคนิค และวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องและมีรูปแบบการทำผักปลอดภัยจากสารพิษที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่จะส่งผลถึงประสิทธิภาพและการมีประสิทธิผลการผลิตให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีกินดีในอนาคต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคม กับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคตลอดจนข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลได้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้กับเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ และสนับสนุนให้เกษตรกรผู้สนใจหันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มมากขึ้น อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพต่อไป

สมมุติฐานของงานวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการใช้การเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
 ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทาง วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ คำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question)

กรอบแนวความคิดงานวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ
(Independence variables)

ตัวแปรตาม
(Dependence variable)

ลักษณะส่วนบุคคล

- เพศ (X_1)
- อายุ (X_2)
- ระดับการศึกษา (X_3)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

- ขนาดพื้นที่ถือครอง (X_4)
- จำนวนแรงงานในครอบครัว (X_5)
- รายได้ (X_6)
- ภาระหนี้สิน (X_7)

ปัจจัยทางด้านสังคม

- ประสบการณ์ในการทำผักปลอดภัยจากสารพิษ (X_8)
- ลักษณะการจัดจำหน่ายสินค้าผักปลอดภัยจากสารพิษ (X_9)
- การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผักปลอดภัยจากสารพิษ (X_{10})
- การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ (X_{11})
- ประสบการณ์ดูงานด้านการผักปลอดภัยจากสารพิษ (X_{12})
- ขนาดของกลุ่มที่เข้าร่วมและสถานภาพ (X_{13})
- ความรู้ตามหลักการเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ (X_{14})

การใช้การเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูก ผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

นิยามศัพท์

ผักปลอดภัยจากสารพิษ คือผักที่มีระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต โดยผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ไม่มีสารพิษหรือยังมีสารพิษตกค้างไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่องอาหารที่มีสารพิษตกค้าง เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

การเกษตรดีที่เหมาะสม หมายถึง ระบบการผลิตที่ถูกต้องในฟาร์ม โดยพิจารณาตั้งแต่พื้นที่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีลักษณะตรงตามความต้องการ และมีความปลอดภัยต่อการบริโภค

การใช้การเกษตรดีที่เหมาะสม หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสม

ความรู้เกี่ยวกับกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสม

การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง วิธีการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสม